

Рятували євреїв ціною власного життя

Традиційними вже стали в Сарненській ЗОШ № 4 I-III ступенів зустрічі вихованців закладу з цікавими людьми міста й району. От і нещодавно гостями школи були голова Сарненської єврейської общини Іда Шустик і донька знаменитого земляка Лукаша Костюкевича — Надія Дедух-Костюкевич.

Зокрема Надія Лукашівна розповіла школярам, як її дід Конон Костюкевич разом із сином Лукашом (батьком) у роки Великої Вітчизняної війни, наприкінці серпня 1942-ого, врятували трьох євреїв-чоловіків: Пиля, Корику, Йоську й хлопчину на ім'я Нафтали Турок. Хоч сім'я Костюкевичів була великою: батьки Конон і Степанида, діти Олександр, Лукаш, Одарка, Олексій, Федір, проте жили, як-то кажуть, ділячи кусень хліба на всіх.

У Другу світову за порятунком євреїв німці розстрілювали на місці, без суду, спалювали будинки і села загалом. А за одного виданого загарбникам давали 3 кг солі(!). Отож, і Костюкевичі не врятувалися від кари. Восени 1944 року матір Степу з дітьми Одаркою, Олексієм, Федором і ще чотирьох жителів села Великі Озера німецькі кати розстріляли. Втратив дружини й діток підкосила здоров'я Конона, не зміг пережити горя — захворів тифом і помер у лікарні. В Карасині бандити вбили також Івана Куришка, Устю Тишковець, Олександра Кореня, Василя Лук'янца за наданий прихисток євреям. Загалом за період 1941-1945 років в області гітлерівці знищили майже 95 тисяч євреїв.

Після звільнення Рівненщини від німецької окупації в 1948 р. Нафтали Турок, Пильо, Йосько, Корик виїхали за кордон. Односельці знали,

що в Костюкевичів переховувалися євреї, але ніхто не зізнався фашистам про це. Відомо, що врятований Нафтали Турок проживає в Ізраїлі. Донедавна він майже щороку приїжджав у Сарни й відвідував своїх рятівників Лукаша Костюкевича та його рідних, щиро дякував за спасіння.

Учні вразили страхітливі історичні події, коли наші земляки ціною власного життя рятували євреїв, про які розповідали Іда Шустик, Надія Костюкевич і керівник клубу спілкування місцевої ЗОШ № 4 I-III ступенів Валентина Александрович. А ще Валентина Дмитрівна показала й зачитала текст Почесної грамоти, яку затвердили на засіданні комісії з присвоєння звання Праведника народів світу, створеної при Національному інституті пам'яті катастрофи та героїзму Яд-Вашем, від 16 листопада 2005 р. На основі представлених свідочств нею удостоїли Лукаша Костюкевича за те, що в роки фашистської окупації ризикував життям заради спасіння від переслідування євреїв, надали звання Праведника народів світу й нагородили відповідною медаллю. До всього, 15 січня 2006 р. його ім'я викарбували на Стіні пошани в Алеї праведників Яд-Вашен в Єрусалимі, Ізраїль. Надія Костюкевич

люб'язно передала шкільному музею копію згаданої грамоти, описи історії врятованих євреїв і фотографії батьків. Після чого запалили єрусалимську свічку пам'яті й хвилиною мовчання вшанували загиблих у роки Великої Вітчизняної війни та людей, які лежать на лісовому цвинтарі за стадіоном «Мрія» в райцентрі. Наостанок прочитали хвилюючий вірш Ірини Зарудні «Запалимо свічку...»:

Запалимо свічку.

**Хай палає вогонь
Величаво, незгасно**

І жваво.

Не задуй його, вітре!

Боже, боронь!

**Вогник від свічки —
символ пам'яті.**

**Нехай свічка горить,
щоб промінчик тепла
Розлився в наших
душах незгасних...**

Учні подякували гостям за щире оповідь, вручили символічні сувеніри, сфотографувалися на пам'ять і висловили надію, що ця зустріч не остання.

**Вікторія КОЛЯДИЧ.
Фото зі шкільного архіву.**